Advent – De Zaligsprekingen
(3) Zalig wie vervolgd wordt omwille van de gerechtigheid

Lezing

Wanneer de wereld je haat, bedenk dan dat ze Mij eerder haatte dan jullie. Als jullie bij de wereld zouden horen, zou ze jullie hebben liefgehad als iets van haarzelf, maar jullie horen niet bij haar, want Ik heb jullie uit de wereld weggeroepen. Daarom haat ze jullie. Denk aan wat Ik gezegd heb: een slaaf is niet meer dan zijn meester. Ze hebben Mij vervolgd, dus zullen ze ook jullie vervolgen; maar wie zich gehouden heeft aan wat Ik zeg, zal zich ook houden aan wat jullie zeggen. Dit alles zullen ze jullie vanwege Mij aandoen, want ze kennen Hem niet die Mij gezonden heeft.

Dit alles heb Ik tegen jullie gezegd om te voorkomen dat jullie je geloof verliezen. Jullie zullen uit de synagoge gezet worden, en er komt zelfs een tijd dat iedereen die jullie doodt, meent daarmee God te dienen. Maar ze doen dat omdat ze de Vader en Mij niet kennen. Ik zeg jullie dit nu, en wanneer die tijd komt zullen jullie denken aan wat Ik gezegd heb. Ik heb dit niet eerder gezegd, want Ik was bij jullie.

Joh 15,18-21;16,1-4 (NBV21)

Overweging

Het is een riskante zaak in deze tijd en in Vlaanderen iets te zeggen over de vervolging van Christenen, vervolgd vanwege de gerechtigheid (Mt) , omwille van de mensenzoon (Lc) – of omwille van “dé mens, of de mensen” – zei Geert 14 dagen geleden , en dan nog zeggen dat die christenen in de vervolging bemoedigd worden (en marche, en camino)

Het is heel riskant of misschien zelfs te riskant. Ik ben me bewust dat ik me op glad ijs begeef. Wie niet in de vervolging leeft, moet eigenlijk vooral willen luisteren, meeleven, bidden en strijden, en misschien minder spreken. (goed, ik werd gevraagd vandaag iets te zeggen; vergeef me dan dit risico)

Een eerste aanvoelen is dat christenen van de naoorlogse generaties in Vlaanderen die evangeliecitaten over de vervolging toch liever niet lezen ofwel ze uitsluitend verstaan binnen de historische context van de eerste christenen en de vervolging die zij toen leden zowel vanwege de synagoge als vanwege de romeinen. Het zegt toch niet veel voor ons vandaag. We weten niet goed wat te doen met dergelijke citaten. We laten ze best achterwegen.

En toch is het merkwaardig dat we in de katholieke kerken verschillende kruisen hebben, in alle formaten, meestal met het beeld van een stervende gemartelde Jezus. Op de binnenmuren worden we geconfronteerd met de kruisweg. Op onze kerktorens staat een kruis, hét symbool van de vervolging van christenen. Vroeger, en vandaag veel minder, waren er een of meer kruisbeelden in onze huizen. We zijn er gewoon zo aan. De afbeeldingen van de gruwel van het lijden van Jezus blijken nu versteend, verroest en verstomd, geweerd uit ons zicht en ons hart.

En toch zegt Jezus: als de wereld Mij vervolgd heeft, zullen ze ook jullie vervolgen. In een van zijn preken citeert Mgr. Romero Paus Leo XIII over de fundamentele kenmerken van de Kerk: de vier gekende: één, heilig, katholiek, apostolisch en de vijfde: VERVOLGD. Zouden we misschien moeten zeggen dat we onvoldoende één zijn, onvoldoende heilig, onvoldoende katholiek of apostolisch en dat we daarom niet vervolgd worden?

Aartsbisschop Romero heeft veel en lang gepreekt. Ik meen dat hij maar één echt verhaal verteld heeft. Graag vertaal ik het: *Er wordt gezegd dat een karavaan, geleid door bedoeïenen uit de woestijn, wanhopig en dorstig, op zoek was naar water in de luchtspiegelingen van de woestijn. en de gids, een van de bedoeïenen, zei tegen hen: "Niet die kant op, maar deze richting". Dat herhaalde hij voortdurend: "Niet die kant op, maar deze richting". totdat de karavaan er genoeg van had, een pistool trok en de gids neerschoot. Toen de bedoeïen op sterven lag, stak hij nog altijd zijn hand uit om te zeggen: "Niet die kant op, maar deze". De weg wijzend stierf hij."*

Zo begon de nog maar pas benoemde aartsbisschop zijn preek in de uitvaartliturgie van de vermoorde priester, Alfonso Navarro.

In Leuven, enkele weken voordat hij vermoord werd, zei hij – ik citeer - *"Omdat de Kerk de armen verdedigt, is ze in ernstig conflict gekomen met de groten van de economische oligarchie en met de politieke macht van de Staat. Niet om het even welke priesters werden vervolgd, en niet om het even welk instituut, maar enkel wie zich opstelde aan de kant van het volk en de verdediging ervan opnam. Opnieuw vinden we hier de sleutel om de kerkvervolging te begrijpen: het zijn de armen. De verdediging van de armen is de oorzaak geweest van de vervolging, en vervolgd worden is niets anders dan het lot van de armen delen."*

Dat was de pastorale dynamiek van de Kerk van het aartsbisdom waar Mgr. Romero van droomde, waarvoor hij gewerkt heeft en waarvoor hij door het vuur is gegaan.

In Latijns Amerika wordt niemand vervolgd omdat hij of zij zich christen "noemt", gedoopt is of tot een of andere kerk behoort. Velen worden wel gehaat omwille van hun gelovige sociale, economische en politieke profetische praxis. Daar waar onrecht wordt aangeklaagd, daar waar christenen vanuit hun geloof opkomen voor het recht van uitgebuite en onderdrukte medemensen, daar waar in de schreeuw van de armen Gods eigen stem gehoord wordt, daar is er altijd vervolging geweest.

In El Salvador in de jaren 70 en 80 werden 2 bisschoppen, bijna 20 priesters, 5 zusters en ontelbare catechisten vermoord. Mensen gooiden hun bijbel in de latrine omdat bij huiszoeking het bezit van een bijbel gezien werd als teken van subversief gedrag.

In Nicaragua van vandaag worden bepaalde bisschoppen, priesters, religieuzen, en hun medewerkers niet letterlijk vermoord maar, beschuldigd van terrorisme, buiten gezet, tot onbestaande verklaard zonder nationaliteit, beroofd van alles. Anderen worden monddood gemaakt en zwijgen uit angst of maken zich medeschuldig . Een vermoorde bisschop blijft leven in de herinnering en zijn legaat wordt herdacht. Mgr Romero zou gezegd hebben: als ik vermoord wordt, zal ik verrijzen in het volk. Zij die afgoden onttronen en idolen ontmaskeren, worden vervolgd.

Laat ons even terugkeren naar het verhaal van de caravaan en de gids.

Alleen wie mee in het slijk van de aarde durft te staan, het kruis van zoveel miserie mee draagt en van daaruit luistert naar wat God werkelijk zegt, zal kunnen roepen – zoals de bedoeïen - "het is daar" dat Gods Rijk doorbreekt en niet ginder". Alleen zulke bedoeïenen zullen blijven roepen en met hun hand wijzen, ook als er vanuit de caravaan geschoten wordt.

Maar hoe kunnen we verstaan dat wie vervolgd wordt om de gerechtigheid, omwille van de Mensenzoon, omwille van "dé mens, de mensen" zich gelukkig mag voelen?

Om dat te begrijpen hebben we geloof nodig.

Wie zich niet riskeert aan het geloof in de Verrezen gekruisigde kan het niet verstaan. Wie gelooft in de weg van de God van de armen, in de weg van het Evangelie, zal het kunnen aanvaarden en zal de vervolging een plaats kunnen geven. Vervolging wordt dan een dimensie van het volgen van Jezus, een uitdrukking van de solidariteit met de armen, het is hun kruis meedragen. Ik mocht het meemaken in El Salvador. Vervolgd worden omwille van de evangelische praxis in de geschiedenis sterkt het hoopvolle geloof en de concrete solidaire liefde. In die zin kunnen we het oude gezegde verstaan: het bloed van de martelaren is zaad voor nieuwe christenen. “en marche, en camino”.

Waarom worden wij vandaag in Vlaanderen niet vervolgd, toch niet in de brutale en bloedige betekenis van het woord?

Gaat dat niet om de vraag of we “zaad en gist zijn van Gods Rijk”? De vele binnenkerkelijke bezorgdheden, de bloei van grotere religieuze manifestaties zoals op bedevaartplaatsen en een officiële kerkelijke aanwezigheid in culturele expressies zoals traditionele optochten of zelfs een pausbezoek, leiden ons vaak af van de profetische opdracht ten overstaan van de meest kwetsbare mensen in onze samenleving.

Politici willen de religieuze beleving opsluiten in het privé leven. Daar doe je wat je wil. Dat noemen ze godsdienstvrijheid.

We zullen niet ontsnappen aan de bekoring om ons geloof te beleven in een beschermde gemeenschap, waar het goed is om te zingen, te bidden, te vieren en op adem te komen. Het Evangelie vraagt ons open te breken naar fundamentele gerechtigheid, concrete barmhartigheid bij kwetsbare en gekwetste mensen, ter verdediging van diegenen die door de mazen van de sociale opvang vallen, naar de ontmoeting met God in het geschonden gelaat van anderen en met hen opkomen. Het gaat om de individuele en gemeenschappelijke geloofspraxis in een wereld die helemaal niet evolueert naar gerechtigheid en vrede en waar zelfs het overleven van onze toekomstige generaties in gevaar komt. Waar zijn de bedoeïenen vandaag?

Persoonlijk worstel ik altijd met deze zaligspreking. Als mijn doen en laten, als mijn gelovige praxis geen vragen oproept bij anderen en op geen enkele manier botst met bestaande structuren zowel in de samenleving als in het kerkelijk instituut, dan gaat er iets mis met mijn manier van gelovig christen zijn. Wanneer ik ’s morgens tracht te bidden en ik kijk dan naar een kruisbeeld of naar een foto van Mgr. Romero, voel ik me bevraagd: tot waar ben ik, vandaag en hier, bereid Jezus inderdaad te volgen? Moge deze zaligspreking over de vervolging een heel concrete en constante uitdaging zijn om ons af en toe flink wakker schudden en ons wakker houden. Ik heb het in elk geval brood nodig.
En marche, en camino.

Ludo Van de Velde
De Lier, Brugge, 15 december 2024